

Katsaus

numero 5 1962

Matti Luoma:
Seppo Jokipii:
Pekka Lounela:
Hafiz:
Arvo Kaskamo:
Unto Luukko:
Silmäyksiä:

Ainoa vaihtoehto
Saksalaista itsekritiikkiä III
Keskusteluja itämailla
Viisauden ystäviä
Valtiosta
Senaattori Goldwaterin linja
Väinö Putkonen: Anemian oireita
Reijo Wilenius: Hämärä vuosi-
sata

KULTTUURI – POLITIIKKA – TALOUS

KATSAUS

Toimittajat: Reijo Wilenius (päätoimittaja), Raimo Antikainen

Toimitus ja tilaukset: Helsinki, Fredrikinkatu 36 B 36, puhelin 62 49 78

Vuositilaus 600 mk.

Katsaus voidaan tilata käyttämällä Kustannusoy Tähystäjän postisiirtotiliä 94711 tai postista, kirjakaupoista ja asiamiehiltä.

Ilmestyy kuudesti vuodessa.

Kuudes vuosikerta.

Jokainen kirjoittaja vastaa itse kirjoituksensa sisällöstä.

AINOA VAIHTOEHTO

Matti Luoma

Maailmanpolitiikassa on tällä hetkellä vain yksi ainoa tärkeä ongelma: idän ja lännen vastakohta, ihmiskunnan jakautuminen kahteen suureen voimaleiriin, kommunistisen idän ja demokraattisen ('kapitalistisen', 'kristillisen', 'vapaan') lännen leireihin, *ja miten voimajännitys näiden kahden leirin välillä tulee purkautumaan.*

Ennemmin tai myöhemmin tämän aineellis-henkisen voimajännityksen on purkauduttava — joko väkivaltaisesti tai rauhanomaisesti, joko tuhoisan ydinasesodan kautta tai vähitellen itsestään tasautuen, ja tällöin joko toisen voimakentän valtaan pääsynä koko ihmiskunnassa tai molempien asteettaisena, lukemattomin eri vivahtein tapahtuvana sulautumisena ja tasoittumisena.

Ihmiskunta on ollut yhä selkeämmin ja nopeammin kulkemassa yhteisyyttä kohti. Yhteen liittyneenä sitä odottaisi rikas ja monipuolinen

tulevaisuus. Nykyinen kahtiajakautuma näyttää kuitenkin olevan tuon tulevaisuuden ehdoton este. Jännitys leirien välillä näyttää kasvavan vuosi vuodelta. Varastot täyttyvät yhä vaarallisemmista joukkotuho-aseista. Milloin tahansa on ihmiskunta vaarassa luisua itsetuhoon vain tämän onnettoman kahtiajakautuman vuoksi.

Tästä syystä tämä ongelma ei ole vain poliitikkojen ongelma. Jokaisen ajattelevan ja elämää kunnioittavan ihmisen velvollisuus on tehdä oma osansa edesauttaakseen rauhanomaisen ratkaisun toteutumista. Ennen muuta on osattava nähdä, minkä laatuudesta kahtiajakautumisesta tässä on kysymys.

Niin selvästi ja näkyvästi kuin tässä kahtiajakautumassa onkin kysymys aineellisesta — taloudellisesta, poliittisesta, sotilaallisesta — kahdesta *valtasuureesta*, on tämä vain asian toinen puoli. Toinen puoli on se, että niissä on vähintään yhtä suuressa määrin kysymys henkisestä — maailmankatsomuksellisesta, ideologisesta — kahdesta *arvo-valtasuureesta*. Vastakkain ovat kaksi ihmisryhmittymää, joita molempia värittävät toisaalta käsitys tai tunne omasta tärkeydestä, paremmuudesta ja toisaalta käsitys toisen osapuolen vähämerkityksellisyydestä, huonommuudesta, 'pahuudesta'. Kummassakin leirissä muodostetaan luja henkinen yhtenäisyys, ei niinkään henkisesti aidosti yhdistävän aatteen tai spontaanin yhteydentunteen voimalla, kuin pikemminkin toisen osapuolen taholta koetun uhkan pelosta. Liitymme yhteen, koska meitä uhataan. Varustaudumme, koska toinen varustautuu. Pelkäämme, koska toinen on meistä peloittavan luja, voimakas ja uhkaava.

Rauhanomaisesti on tämä voimalataus mahdollista purkaa vain toisaalla rationaalis-organisatorista ja toisaalla — sanokaamme — syvähenkistä tietä, joista jälkimmäinen on selvästi edellisen välttämätön ehto, *conditio sine qua non*. Ulkonaisesti on selvää, että kahden suuren arvo-valtaleirin välinen jännitys on lopullisesti purettu vasta sitten, kun on luotu yhtenäinen, riittävän luja organisaatio, joka on tietyissä koko maan piirin hallintoa, lainsäätöä ja lakien noudattamista koskevissa ratkaisuisissa sekä periaatteessa että varsinkin käytännössä molempien nykyisten voimakeskusten (Moskova ja Washington) yläpuolella. Tämänkaltaisen ratkaisu on yksityiskohtaisesti esitetty monella eri taholla, mm. YK:n perustamisen yhteydessä. Sen käytännöllinen toteuttaminen kuitenkin on mahdoton ilman riittävän suuria muutoksia sillä henkisellä tasolla, johon äsken viittasimme. YK on vain osaratkaisu niinkauan kuin tosiasiallinen valta on nykyisillä suurpolitiikan voimakeluksilla.

Henkisellä tasolla on kysymys sen epäluulon ja pelon, toistensa aliarvioimisen ja itsensä yliarvioimisen voittamisesta, joka eräänlaisena tummana pohjavirtana ylläpitää ja kiihottaa sekä kahden arvo-valtaleirin olemassaoloa että niiden varuillaanolevaa ja uhkailevaa perusasennetta. Kysymys on toisin sanoen väärin ja vaarallisten ennakkoluulojen voittamisesta.

Maailmassa ei tällä kertaa seiso vastakkain kaksi yhtenäistä valtiota, ei myöskään kaksi rotua, siksi suuressa määrin kuuluu läntiseen leiriin värillisiä ja itäiseen valkoisia. Ei ole kysymys kansallisista etuvastakohdista, eikä rotuennakkoluuloista. Kysymys ei myöskään ole mistään selvistä ja yhtenäisistä yhteiskunnallisista ja taloudellisista vastakohdista. Kummassakin arvo-valtaleirissä ovat edustettuina mitä erilaisimmat yhteiskunta- ja talousjärjestelmät. Idän leiri on tässä suhteessa selväpiirteisempi ja yhtenäisempi. Siellä vallitsee voittopuolisesti totalitääriäinen hallitus- ja sosialistinen talousjärjestelmä. Lännessä taas vallitsee, joskin paljon epäyhtenäisemmin ja epätarkemmin, demokraattinen hallitus- ja kapitalistinen talousjärjestelmä.

Lähemmin tarkasteltaessa voi kuitenkin todeta, että keskimäärin näiden kahden arvo-valtaleirin yhteiskunnallis-taloudelliset eroavuudet ovat sekä varsin pieniä että runsaasti poikkeuksia sisältäviä. Jugoslavian, Puolan ja monien muiden itäleirin maiden hallintojärjestelmissä on paljon demokratiaa. Espanjan, Portugalin ja myös Ranskan ja Länsi-Saksan järjestelmissä taas, Keski- ja Etelä-Amerikasta puhumattakaan, on paljon selviä totalitäärisiä piirteitä. Idässä vallitseva talousjärjestelmä on paljon enemmän valtionkapitalismia kuin Marxin alunperin esittämää kansansosialismia. Länsileirin eri maissa taas esiintyy toisaalla (mm. Ruotsi, Tanska, Englanti) varsin pitkälle vietyjä aidosti marxilaisia sosialistisia piirteitä, toisaalla varsin pitkälle kehitetty sosiaalipolitiikka turvaamassa lakisääteisesti juuri niitä etuja, joita ajamaan Marxiin pitäytyvä työväenliike sanan laajimmassa mielessä aikanaan ryhtyi.

Tärkeimmäksi eroksi näiden kahden arvo-valtaleirin välillä leimataan lännessä yleisesti 'yksilön vapaus'. Tämä on kuitenkin paljon suuremmassa määrin iskulause tai taisteluhuuto kuin tosiasia. Niin kerettäläiseltä kuin tämä kuullostaakin: tuo ero on paljon pienempi kuin lännessä yleisesti luullaan. Tämän päivän itäleirin ihmisyksilöiden elämä on paljon vapaampaa kuin lännessä ollaan valmiit uskomaan. Lännen leirin ihmisyksilöiden vapautta taas rajoittavat itse asiassa sangen monet lait, kiellot, estot, perinteet, yleinen mielipide jne — enemmän kuin yleisesti tiedetään. Läntisten ihmisten suhteellisen pieni etumatka yksilön vapauden suhteen on lisäksi suurelta osalta vain pitemmän yhteiskunnallisen historian ansiota. Pari vuosisataa sitten ei yksilön vapaus ollut nykyisissä länsileirin maissa keskimäärin — varsinkin jos ajattelee talonpoikien ja käsityöläisten asemaa — yhtään sen suurempi kuin yksilön vapaus on nykyisin itäleirin maissa. Tällä erolla on siis idässä ja lännessä varsin ymmärrettävät historiallis-sosiologiset syynsä. Molemmissa leireissä on kehityksen suunta uudella ajalla ollut lisäksi jatkuvasti, tiettyjä poikkeuksia — esim. Hitlerin Saksa — lukuunottamatta, kohti yhä suurempaa yksilön vapautta.

Vaikka tietty edellä tarkoitettu eroavuus onkin tosiasia, yksilön vapaus tuskin silti on mikään riittävä syy, miksi esim. lännen leirissä olisi valmistauduttava tuhoamaan idän leiri, tai edes torjumaan sieltä käsin läntistä maailmaa ja sen yksilön vapautta uhkaava tuho. Edellinen eli aseellisen hyökkäyksen ajatus on sellaisenaan silkkaa sotahysteriaa ja barbariaa. Jännittynyt varuillaanolo molemmin puolin on sotateknillisen kehityksen ansiosta lisäksi johtanut siihen, että ydinasein aloitettu hyökkäys johtaa hetkessä toisen osapuolen torjuntahyökkäykseen. Hyökkääjän aiheuttamaa miljoonien ihmisten kuolemaa vastaleirissä seuraa automaattisesti miltei yhtä suuri miljoonien ihmisten joukkosurma omassa leirissä.

Toisen osapuolen hyökkäyksen aseellisen torjumisen ajatus on siis sikäli vaarallinen, että niin kauan kuin tällä perusteella asevarusteluja jatketaan, vastapuoli varmasti myös jatkaa omia asevarustelujaan. Eihän toinen voi yleisen epäluulon ja salailun vallitessa olla mitenkään varma siitä, että toinen varustautuu vain puolustussotaa varten. Niin ollaan keskellä mieletöntä noidankehää — sekä idässä että lännessä. Molemmissa leireissä uskotaan tai pelätään, että vastapuolen pyrkimys on meidän aseellinen tuhoamisemme. Eikä tästä pelko-uskosta tunnu olevan helppo vapautua. Epäluulo lisää epäluuloa, ja pelko ja epäluulot ylläpitävät varusteluja, jotka jatkuvasti kasvavat.

Mutta mitä pidemmälle varustelut jatkuvat, sitä uhkaavammaksi kasvaa, vaikkapa vain erehdyksen aikaansaama, ydinasesodan syttymi-

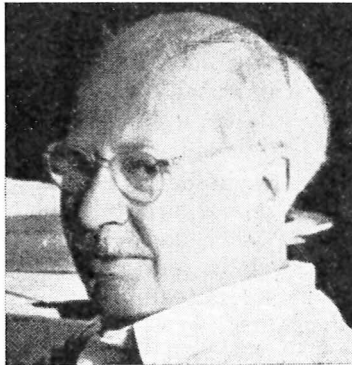
sen vaara. Umpikujasta ei voi olla muuta ulospääsyä kuin molemminpuolisen pelon ja epäluulon hälveneminen, luottamuksen kasvaminen siihen, että vastapuoli ei tule hyökkäämään. Ja tällaisen uskon kasvamiseen pitäisi nykyisellään olla riittävät järjestelliset syyt.

Lohdullinen esimerkki viimeksi mainitusta ajattelusta sisältyy amerikkansaksalaisen tutkijan ja filosofin *Erich Frommin* uusimpaan teokseen «May man prevail?» (Säilyykö ihmiskunta). Tämän kriittillisen läntisen tarkkailijan näkemyksen ydin on siinä, että itäisen leirin pääpyrkimys on kyllä päästä läntisestä leiristä voitolle, mutta ei ydinasesodassa, vaan rauhanomaisessa kilpailussa elämän eri aloilla: tieteessä, tekniikassa, taiteessa, urheilussa jne. Tämänkaltaisen ajattelun on tultava vallitsevaksi sekä idässä että lännessä, muutoin nykyisen noidankehän päätös on vain yhdenlainen: joko idän tai lännen, tarkoituksella tai vahingossa alulle saattama, koko ihmiskuntaan kohdistuva ydinasesota-itsetuho.

Totesin alussa, että maailmanpolitiikassa on vain yksi tärkeä ongelma: ihmiskunnan jakautuminen itäiseen ja läntiseen voimaleiriin. Tämän ongelman ainoa rauhanomainen ratkaisu on rationaalis-organisatorisin keinoin luotu 'maailmanhallitus'. Tämä vaihtoehto voi kuitenkin toteutua vain sillä edellytyksellä, että molemmissa arvo-valtaleireissä päästään vapautumaan vääristä, ryhmäkeskeisistä ennakkoluuloista. Tällä henkisellä sillanrakennuksella, puolin ja toisin, on kiire. Sillä aikaa työskentelee edellisen vaihtoehdon, joukkotuhon puolesta.

William L. Shirer

KOLMANNEN VALTAKUNNAN NOUSU JA TUHO I

Kansallissosialistisen Saksan historia Hitlerin noususta toisen maailmansodan syttymiseen.

»Mestarillinen ja eloisa kertomus. Melkeinpä ainoalaatuinen yhdistelmä tutkimusta ja omakohtaisia havaintoja. Uskomattoman helppolukuinen kannesta kanteen.»

Saturday Review

»Se on loistava teos, loistava tilitys.»

Spectator

»Se on perusteellisin ja luotettavin tällä hetkellä saatavissa oleva selvitys... eppinen teos, joka on helppolukuinen kuin jännittävä romaani.»

Torolf Elster, Arbeiderbladet

»Yksi fantastisimpia teoksia mitä milloinkaan on kirjoitettu. Siinä on kaikki.»

John Gunther

GUMMERUS

seppo jokipii

SAKSALAISTA ITSE- KRITIIKKIÄ III

Nykymaailman poliittinen terminologia tuntee länsimaisen demokratian eri muunnoksia. Sanotaan, että joissakin kehitysmaissa vallitsee esimerkiksi ohjattu demokratia tai valvottu demokratia. En ole aivan varma sopsisiko tähän monitulkintaiseen terminologiaan eräänä demokratian alalajina myös *kansleridemokratia*, jonka Erich Kuby pamflettissa «Das ist des Deutschen Vaterland» (Tämä on saksalaisen isänmaa) esittää vallitsevan Saksan liittotasavallassa. Tämä teräväkynäinen lehtimies ja kirjailija väittää, ettei saksalaisen nationalismin voitto ollut niin suuri onnettomuus kuin se että Saksan kansan kohtalon käänsi vaihdemiehenä uudelle raiteelle mies, joka on tasapainoillut vallan kanssa taitavammin kuin kukaan saksalainen puoleentoista vuosisataan, Bismarck mukaanluettuna, mutta jota ei silti voi pitää suurena politiikkona. Kahdeksankymmenen vuoden aikana, joista viisikymmentä on vietetty julkisessa elämässä, Konrad Adenauer ei kertaakaan ole julkisesti esittänyt ainoatakaan konstruktivistista poliittista ajatusta.

Niistä psykologisista syistä, joihin Adenauerin valta ja kansansuosio perustuu, on varmasti huvittavin, mutta ei vähiten tosi se yksinkertainen tosiseikka että Saksassa kykenee jokainen isokasvuinen, jäykkäryhtinen poliitikko, jolta puuttuu sekä suullisen että kirjallisen esityksen tyyli sekä yleensä taiteellinen taju, säännöllisesti tekemään luotettavan vaikutuksen, vaikka olisi karriäärintekijä, kiipijä, opportunisti niin kuin Bismarck, Hindenburg, Adenauer. Kuby vetää kärjistäen rajan, jonka oikealle, konservatiiviselle, 'luotettavalle' puolelle jäävät mainitut isokasvuiset jäykät valtiomiehet ja vasemmalle, radikaalille 'epäluotettavalle' sivulle esimerkiksi Luther ja Trotski. Edelliset kykenevät kaikissa poliittisen uransa käänteissä tekemään rehellisen vaikutuksen ja salaamaan todelliset päämääränsä, kun taas jälkimmäiset ovat rehellisiä. Kuby vahvistaa teesiään kansleridemokratiasta moraalisin perustein ja väittää koko käsitteeseen sisältyvän jo niin vahvan ihmishalveksunnan sävyn, että se muistuttaa Kolmannesta Valtakunnasta. (Tapaus *Spiegel*.)

Etä Adenauer 1940-luvulta muutaman vuoden väliajoin esitti tahallisen erilaisia kantoja liittotasavallan aseistamisesta, ei kyllä vielä riittä osoittamaan hänen persoonallisuudestaan mitään perustavaa (vaikka Kuby sitaateillaan siihen pyrkiikin). Diplomaatit ja poliitikot ovat maailman sivu olleet pakotettuja menettelemään siten, nimittäin tarkoituksenmukaisesti. Moraaliselta kannalta tarkoituksenmukaisuus tieteen-

kin on valehtelemista. Mutta Adenauerin uran taustaa ja nousua taaksepäin katsellessa hahmottuu verrattomasti kiinnostavampi kuva ihmisestä ja politiikasta. Konrad Adenauerin henkilökohtaiset elämänihanheet, joita hän verrattoman paljastavasti on kuvannut mm. Valittujen Palojen artikkelissa, maailmankatsomus, johon sisältyvät sekä moraali että poliittiset mielipiteet, on ilmatiiviissä pakkauksessa peritty suoraan 1800-luvun keisariin uskovilta esi-isiltä ja ne ovat syväjäädytettynä säilyneet tämän sfinksinkasvoisen, sulkeutuneen ja tarmokkaan miehen sielussa, edelleen siirrettäviksi omille pojille. Hämmästyttävää on, etteivät koko maapalloa järkyttäneet tapahtumat järkyttäneet tätä miestä. Vuosina 1933—45 hän poliittisesti oli 'matkoilla', kytki itsensä irti koko tilanteesta.

Adenauer teki kuten monet saksalaiset: kun hänen kärsivällisesti odottamansa tilaisuus 1945 vihdoinkin tuli, hän aloitti alusta, vuodesta 0, niin kuin Hitlerin hallitus olisi ollut paha uni. Hän ei ollut saanut minkäänlaista poliittista, moraalista eikä psykologista opetusta ruskean barbarian vuosista. Silloin hän oli ummistanut silmänsä ja toivonut painajaisunen ohimenoa. Usko siihen että velvollisuuden tekeminen Jumalaa ja esivaltaa kohtaan on ihmisen korkein maallinen päämäärä, on liittokanslerissa yhä yhtä järkkymätön kuin suuressa osassa Saksan kansaa. Ja juuri tämä seikka määrää tällä hetkellä ratkaisevasti länsisaksalaista sisäpoliittista ilmastoa, väittää Erich Kubyn. 'Minkä teet, tee kokonaan' ja 'kulje vielä viimeinenkin virsta', on Adenauerin isältä peritty elämänohje, jota hän pitää henkilökohtaisesti ohjeenaan; ahkeruutta, nuhteettomuutta. Tässä elämänohjeessa ei *an sich* ole vähintäkään vikaa, mutta Konrad Adenauer ei ole lisännyt siihen mitään. Kun koko maailma on saanut kuulla että nuhteeton Eichmann, hyvä saksalainen ja kunniallinen porvari, teki tekonsa velvollisuudentunnosta esivallan käskiessä, pidetään liittotasavallassa samaa velvollisuudentuntoa tänäpäivänäkin ihanteena. Tähän esivallan ja auktoriteetin kunnioitukseen perustuu koko kansleridemokratia.

Adenauer on korostetusti katolis-kristillinen, reininmaalainen ja anti-preussilainen. Hän perusteli Bonnin aseman Berliinin preussilaisuudella: joka tekee Berliinistä uuden pääkaupungin, luo henkisesti uuden Preussin. Adenauer tahtoi 1940-luvun lopulla kääntää Saksan poliittisesti ja psykologisesti länteen; hänen mielellään väikkyi v. 1950 asti merkillinen machiavellismista, NL:n pelosta ja katolis-reiniläisestä anti-preussilaisuudesta syntynyt ulkopoliittinen illuusio, suuri länsieurooppalainen katolinen valtioliitto ja eurooppalainen puolustusyhteisö. Tämän idean toteuttamiseksi tekemillään yrityksillä Adenauer oli vähällä käyttää valtaansa konstruktivisesti. Ja hän seurasi mielikuvaansa karolingisesta liitosta isältä saadun periaatteen mukaan: hän yritti tehdä kaiken loppuun asti. 1950 massiivinen amerikkalainen painostus teki lopun liittokanslerin unelmasta, loppu sortui epähistorialliseen mahdottomuuteensa. Siitä lähtien liittokansleri on käyttänyt valtaa sisä- ja ulkopoliitikassa pääasiassa vallan itsensä vuoksi; Bonnissa pienenee vuosi vuodelta asioista vastuussa olevan sisärenkaan piiri; ulkopoliittisesti jo Schumacher leimasi hänet merkillä: liittoutuneiden kansleri.

Erich Kubyn teoksessa on pähkinänkuoressa sen kritiikin ydin, joka tälläkin hetkellä, Adenauerin syrjään vetäytymisen ollessa enää kuukausien kysymys, kohdistuu hänen persoonaansa Saksan liittotasavallassa. Ylioppilaslehdet säestävät: ne eivät säästä sanoja puhuessaan 'karriäärintekijä Adenauerista'. Sanomalehtiutisista päätellen Adenauer lienee saanut tahtonsa läpi vaikeassa kysymyksessä seuraajasta ja valanperijästä. Mutta vasta lähivuosien tapahtumat tulevat osoittamaan, onko länsisaksalaiselle itsekritiikille edes pienessä määrin onnistunut kaiken kärjistetyn arvostelun vaikein tehtävä: repiä rakentavasti.

Kaksi katkelmaa kohta ilmestyvästä matkakirjasta »Idän kääntöpiiri» (Tammi 1962)

Sinä iltana kävin ensimmäisen keskusteluni vuoden 1956 tapahtumista, nimitettäköön niitä kansannousuksi tai vastavallankumoukseksi. Mies oli nuori ekonomi ja ollut Pécissä vasta vähän aikaa. Istuimme tanssiravintolan metelissä aamun tunneille:

— Se oli käsittämätön tapahtuma, järkyttävä, vasta tulevaisuuden historioitsijat pystyvät selvittämään sen. Me olemme vielä liian lähellä, emme pysty näkemään tilannetta kokonaisuutena. Aivan varma on, että kansa oli yksimielinen, kaikki tempautuivat mukaan.

Tunsin oloni vaivautuneeksi. En ollut halunnut loukata isäntiäni ja kysyä näistä arkaluontoisista seikoista. Nyt otti miltei tuntematon mies oma-alotteisesti ne puheeksi.

— En ole kommunisti, hän lisäsi. — Nyt ymmärrämme, että 1956:n taistelu oli kauhea erehdys. Imre Nagy oli oleskellut kauan Neuvostoliitossa. Nagyn kansansuosio oli niin suuri, että tuntemattomat tervehdivät häntä kadulla, kun hän meni yliopistolle luennoilleen. Hän toimi kansantalouden professorina sen jälkeen kun hänet oli syrjäytetty pääministerin paikalta 1955 ja vanhat stalinistit palasivat valtaan. Mutta Nagy ei ollut valtiomies, hän ei osannut arvioida tilannetta, muuten hän ei olisi sallinut asettaa itseään vastavallankumouksen johtoon. Hän teki suunnattoman virheen, koska hänen vaikutuksensa kansaan oli suunnaton. Hän ei ollut sen mittainen.

— Entä Pál Maleter?

— Hän oli entinen punapartisaani. Sitä on mahdoton selittää, ennen kuin seuraavan polven tutkijat ryhtyvät työhön.

Sanoin hänelle, että hän on ensimmäinen unkarilainen, johon olin saanut henkilökohtaisen kosketuksen. Nuori, kaunis rouva kuin mannekiini teki merkkejä kotiinlähdestä, hän ei puhunut eikä ymmärtänyt kieliä.

— Kardinaali Mindszenty piti puheen taistelujen alettua ja sanoi, että maat tullaan palauttamaan entisille omistajilleen. Mutta kukaan täällä ei olisi halunnut takaisin Horthyn aikaa. Paluu entiseen oli mahdoton. Mutta sellaiset lausunnot avasivat monen silmät. Vanha taantumus astui näkyville ja rupesi ottamaan taas johtoa käsiinsä. Jos se olisi tiedetty, mitään nousua ei olisi syntynyt. Emigrantteja tuli rajojen yli, vanhoja fašisteja. Sekin oli meille järkytys.

Minä ymmärsin, että puhe oli samalla sisäistä tilintekoa. Koko kansa oli ollut yksimielinen — hänkin. Sanoisivatko psykologit tätä turhautu-

maksi? Olin vaistomaisesti tajunnut, mitä hän halusi ilmaista: se oli hulluutta, mutta se ei ollut vältettävissä, sillä se yllätti kuin myrsky.

Mieleeni palautui, mitä Wladimir Neff oli vastannut, kun kysyin häneltä tshekkiläisten kirjailijoiden suhtautumisesta vuoden 1956 tapahumiiniin:

— Seurasimme niitä tietenkin suurella mielenkiinnolla ja jännityksellä. Mutta me emme ole sellaisia romantikkoja kuin unkarilaiset ja puolalaiset. Meillä oli jalat maassa, arvioimme tilanteen realistisesti.

Tshekkien vallankumousperinteet eivät ole juuri sen huonommat kuin unkarilaisten. Ehkä he tällä kertaa olivat ottaneet niistä oppia; ehkä heillä ei ollut ketään melkein legendaarista Nagya tai Gomulkaa stalinismin vastapainoksi; mahdollisesti epäkohdat olivat lievempiä ja järjestys lujempi vuoden 1948 peruna. En taipuisi Wladimir Neffin tavoin otaksumaan, että se oli vain temperamenttikysymys.

Uusi ystäväni puhui myös länsivalloista, niiden propagandan turmiollisesta vaikutuksesta mielialaan. Vapaiksi itseään nimittävät tekivät epäilemättä parhaansa saadakseen murhenäytelmän niin komeaksi kuin suinkin.

— Sitä ei voi käsittää kukaan muu kuin unkarilainen. Mutta mekin olemme vielä liian lähellä, koska olimme itse mukana.

Toisen kerran kohtasin vuoden 1956, kun tapasin tytön, joka oli viettänyt pari vuotta pakolaisena Ruotsissa ja palannut Unkariin.

— Noin neljäsosa on tullut takaisin, hän sanoi. — Pakolaiset saavat viisumin, he voivat tulla käymään ja katsomaan. Mutta jos he haluavat, he pääsevät matkustamaan takaisin ulkomaille. Monet jäävät, kun näkevät nykyiset olot.

— Miten poliisi suhtautuu entisiin pakolaisiin?

— Ei mitenkään. Minulla ei ole ollut mitään vaikeuksia.

Hän kertoi, että taistelut olivat ajaneet hänet täydelliseen shokkiin. Hänellä oli ollut henkilökohtaisia vaikeuksia ja hän heittäytyi virtaan. Ruotsissa hän oli opiskellut, mutta sairastunut hermokuumeeseen. Kotimaahansa hän oli saapunut yhä puolittain invalidina ja joutunut viettämään pitkän ajan unkarilaisessa sairaalassa.

Kysyin tästä asiasta eräältä virkamieheltä ja hän vastasi, että paluu maanpaosta on luonnollinen ilmiö. Lupa ei ehkä järjesty aivan päivässä, mutta se tulee pienen odotusajan jälkeen.

— Emme kuitenkaan toivo, että kaikki paenneet palaisivat, hän ilmoitti. — Emme halua takaisin huligaaneja.

Hän viittasi niihin levottomiin aineisiin, jotka ulkomaille olivat käytettyneet sopimattomasti.

Pakolaisten olot kokoamisleireillä eivät olleet tyydyttävät, siinä ei ihmettelemistä. Parinsadantuhannen osaksi suunniltaan järkyttyneen ihmisen vastaanotto muutaman viikon kuluessa ja heidän edelleensijoittamisensa improvisoiminen tuottaisi vaikeuksia millaiselle järjestölle hyvänsä.

Käytettävissäni olevasta aineistosta päätellen palaamisen perussyynä on ollut koti-ikävä. Ammatti- ja kielitaidottomalle siirtolaiselle ei helposti löydy sellaista työtä, jonka tuomat aineelliset edut korvaisivat kotimaan menetyksen. Vaikka palkka tyydyttäisi, on helppo huomata, ettei 'vapaa maailma' ole paratiisi. Joutuessaan kilpailemaan työmarkkinoilla he saivat huomata, etteivät toverit aina ja kaikessa suhtautuneet heihin uhrautuvasti tai edes suopeasti.

Paon syynä ei läheskään kaikissa tapauksissa ollut poliittinen vastustusasenne. Muutamat lähtivät seikkailunhalusta, toiset seuran vuoksi,

eräät satunnaisesta mielijohteesta. Useimpia kai kannusti toive helpomasta elämästä ja he pettyivät kun näkivät, miten kova hinta siitä on lännessäkin maksettava.

Läntisiltä tahoilta on syötetty vuosikausia monen torven voimalla kaunomaailmaa elämästä rautaesiripun toisella puolella. On kärsimys huomata, miten vakavasti monet ihmiset, joilta puuttuu tietoa, arvostelukykä ja kosketusta ulkomaalaisiin, ottavat 'Vapaan maailman' propagandan. He eivät oivalla, että sen kustantajat ja sävyn määrääjät ovat niitä, joilla on paljon rahaa ja siksi hyvä olla. Elintason suhteellinen paremmuus ei merkitse sitä, etteikö tavallisilla ihmisillä olisi yllin kyllin taloudellisia vaikeuksia ja yhteiskunnan jäsenyyteen liittyviä harmeja. — Vastaavasti voi länsipuolella — vaikka harvemmin — tavata yksinkertaisia sieluja, jotka uskovat, että kansandemokratioissa on löydetty keinot kaikkien kansalaisten onnellistuttamiseen.

Unkarin hallituksen politiikka pakolaisasiassa on ollut ilmeisen viisasta ja humaania. Kansa on toipunut vuoden 1956:n haavoista. Kansanousu oli epäilemättä samalla opetus puoluepiireille, jotka varovat kirsittämästä liikaa ohjia. Unkarilaista elämää ei leimaa terrori eikä pelko, vaan avoin ja puhelias, ehkä hiukan sarkasmiin taipuva henkinen ilma-
piiri.

Ennen vuotta 1956 oli iskulauseena: Ne jotka eivät ole kanssamme ovat meitä vastaan. Nykyinen johtaja János Kadar on muunnellut sitä kuvaavalla tavalla: Ne jotka eivät ole meitä vastaan ovat meidän kanssamme. Ja 44 000 palannutta pakolaista antavat hänen sanoilleen eräänlaista painokkuutta.

Istun valtavassa torikahvilassa, jonka tuhannet pöydät on varattu viimeistä myöten. Olemme käyneet uuden, Istambulin—Ateenan lentomatkalla tapaamani kumppanin kanssa Välimeressä uimassa, juoneet vähän olutta, kierrelleet Akropoliin ympäristöä. Hänen nimensä on Bob ja hän piirtää impression toisensa jälkeen lehtiöönsä.

Hiljainen amerikkalainen, minä ajattelin, kun näin hänen nostavan pitkän koipensa tullaustiskille Istambulissa.

— Olette Suomesta, hän sanoi, kun näki passini. — Minä olin siellä pari vuotta sitten, suurenmoinen maa.

Jokin piirre hänen suunsa tienoilla muistutti Gary Cooperia, ja ennen kaikkea hontelo olemus, huoleton ryhti. Hän oli kanadalainen.

Ateenassa osuimme sattumalta samaan hotelliin ja päätimme lähteä hellettä pakoon rannalle. Olemme syöneet yhdessä ja nautimme lauhasta illasta. Bob osoittautui geofyysikoksi, professoriksi, sotilasarvo prikaatinkenraali.

— Olen ollut Kanadan valtion lähettämänä seuraamassa Yhdysvaltojen atomikokeita Nevadassa, hän kertoo.

— Miksi Yhdysvallat aloitti uudelleen kokeet?

— Heidän oli pakko. Kun Neuvostoliitto teki temppunsa ja alkoi räjäyttää pommejaan juuri kun kiellosta ja valvonnasta neuvoteltiin Genevessä. Amerikkalaiset tunsivat itsensä petetyiksi. He olivat luottaneet siihen, että venäläiset pidättäytyvät kokeista. Mutta he eivät anna vetää itseään nenästä toista kertaa.

— Minusta amerikkalaiset eivät oikein ymmärrä Eurooppaa, minä sanon.

— Sinä et tunne amerikkalaisia, Bob puolustaa. — He ovat ehkä naiiveja, mutta tavattoman tehokkaita. He ovat maailman ahkerin kansa. Eivätkä he jätä kesken sitä mihin he ryhtyvät. Kun he saavat koneistonsa käyntiin, mikään ei voita heitä.

— Mutta Eurooppa on eri asia. Me asumme täällä, mistä sota alkaa, jos alkaa.

Bob on taipuvainen myöntämään, että niin on. Mutta Eurooppa ei yksin pysty tulemaan toimeen. Alkujaan Yhdysvallat pakotettiin mukaan Euroopan kohtaloihin.

— Te näette täällä amerikkalaisia turisteja, hän jatkaa, ja kuvittelette kaikki amerikkalaiset samanlaisiksi, paljon rahaa ympärilleen kylväviksi ja välinpitämättömiksi. Mutta nämä amerikkalaiset eivät edusta keskitasoa. Tavallinen mies tekee lujasti työtä ja ansaitsee hyvin. Mutta ei hän kiertele typerästi Euroopan ensi luokan hotelleja. —

Johdan vielä kerran keskustelun atomikokeisiin, kysyn häneltä erikoistuntijana:

— Onko todella mahdollista luoda luotettava tarkkailujärjestelmä, johon ydinkiellon voi perustaa?

— Mitä tarkoitat luotettavuudella? Jos haluat sadan prosentin varmuutta, se on mahdottomuus. Jos tyydyt kahteenkymmeneen prosenttiin, asia on hyvin helppo. Kun venäläiset aloittivat uudelleen kokeet, oli valmisteilla tiedemiesten kansainvälinen suunnitelma tarkkailusta. Olin mukana laatimassa sitä, mutta työ meni sitten hukkaan. Minä tiedän, että amerikkalaiset olivat vilpittömiä, mutta nyt he ovat paremmin varuillaan. Joka tapauksessa tiedemiehet ovat joka hetki valmiit toimimaan, kun merkki annetaan. Me suoritamme nopeasti tehtävämme, kunhan poliitikot pääsevät yhteisymmärrykseen.

Eurooppalaisen ajattelun rajoittuneisuus paljastuu, kun Bob kysyy:

— Mitä luulet, syttyykö sota Intian ja Kiinan välillä?

Berliini ei ole koko maailma. Hän tiesi, mitä Bombayssä pelätään.

Bobin kokemukset venäläisistä olivat herättäneet hänessä kummas-tusta. Hän oli anonut Helsingissä viisumia päästäkseen Leningradiin katsomaan Eremitagen kokoelmia, taiteilijana. Kaikista ponnisteluista huolimatta matkustuslupa oli tullut vasta muutamaa tuntia ennen lähtöä Tukholmaan. Hän ei voinut enää siirtää matkaansa kotia kohti. Neuvostoliittolaiset tiedemiestoverit olivat puhuneet ja käyttäytyneet hyvin vapaasti Rooman kongressissa, mutta Helsingissä sulkeutuneet taas omiin seuroihinsa ja leikkineet mykkäkoulua.

Meille tämä ei ole uutta eikä oudoksuttavaa. Mutta mekään, naapurit, emme aina ymmärrä syytä. Miten sitten amerikkalaiset voisivat neuvotteluissa ylimalkaan oppia ottamaan kumppaninsa oikein, kun näiden asenne ja esiintyminen on usein selittämätöntä.

Minä vakuutin, että nuori sukupolvi on toisenlaista. Muutos on jo tapahtunut. Aikanaan se tulee varmaan myös näkymään.

Bob tuli Hongkongin kautta ja hän oli kokenut myös rautaesiripun. Mutta toisenlaisena kuin me käsitämme sen:

— Kävin katsomassa kiinalaisia pakolaisia, joita tuli Hongkongin rajan yli jatkuvana laumana, tuhansia ihmisiä. Kiinan puolelta heitä ei estetty ylittämästä rajaa. He kävelivät vain yli, pakolaiset perheittäin ja suvuittain. Kun he tulivat englantilaisten alueelle heidät koottiin leireihin kaupungin ulkopuolelle. Siellä heidät lastattiin kuorma-autoihin ja ajettiin takaisin rajalle ja lähetettiin Kiinaan. Kaikki tämä tapahtui ilman mitään vastalauseita pakolaisten puolelta. He olivat tahdottomia ja aivan hiljaa. Ehkä he vaelsivat nälkää pako. Englantilaiset eivät voineet ottaa vastaan sellaisia ihmismääriä ylikansoitettuun Hongkongiin. Siksi «vapaa maailma» työnsi heidät mutkattomasti takaisin. Tätä hiljaista ja järkyttävää näytelmää en voi unohtaa.

H a f i z :

VIISAUDEN YSTÄVIÄ

Kapakan juoksija tuli luokseni
ja toivotti onnea:
Tänään on alkanut uusi päivä,
olet kanta-asiakas.
Juo lasista kuten Džamšid
sillä lasin kimallus antaa avaimen
ja tuonpuoleinen maailma
tulee luoksesi.

Kapakan ovella
parveilee joukko kerjäläisiä, viisauden ystäviä,
he istuvat ja kolkuttavat, he jakavat
kruunuja, kuten pääministerit.
Jos vain voimat riittävät
viivyn siinä joukossa, jaan kruunuja.
Tiiliskivi pään alla he makaavat yönsä
ja heidän jalkansa ovat Lyyran tähdistössä.
Mahtia, loistoa
tahdotko mahtia ja loistoa,
tutustu näihin miehiin.

Kyllähän yrittivät vetää minuakin kapakan pöydästä pois,
tiedättekö siitä jotain?
Katto taivaassa
perusmuuri kapea ja matala.
Jätä sinäkin vain kerjäläisfilosofit rauhaan
sillä vaikka he istuvat kapakan ovella
et sinä tiedä heistä mitään.
Tehdäänpö sinusta sulttaani
kurjuuden valtakunnassa?
Kuun piiristä Kaloihin
ulottuvat sinun valtakuntasi rajat.

Hankitko matkoille?
Älä lähde ilman opasta,
tiessä on katko, älä lähde ilman karttaa.
Tie menee pimeään paikka paikoin,
seurustelet tuskan kanssa.
Aiotko jälleen loukata jalkasi?

Antakaa anteeksi
jos Hafiz on puhunut raakaa kieltä.
Oletko sinä tehnyt mitään
voittaaksesi molempien maailmojen muonan?
Sinusta ei taida olla kerjäläiseksi, Hafiz.
Vesiiri Turanšahin korkea portti,
pysy siinä,
sen pielessä on sinun turvapaikkasi.

Suomentanut Henri Broms

VALTIOSTA

Valtio vaikea havaita valtiolaiva helppo kuvitella. Synnyttäjä imettäjä imijä keuhkot pullollaan pussin seinät halkeilleet joskus. Ei voi syyttää ei voi kiittää ketään koskaan. Mallilaivan laivamalli aina eri vesillä toinen. Tuskin koskaan missään myrskyssä yksi.

Säätämällä toimeenpannaan lakia valtaa vallattomille kuin valtalaisillekin valtiolaisille yhteisen sovun riidan merkeissä. Merkit aina viittaavat valtiolliseen kansalliseen merkitsevyyteen kunkin äänenkäyttäjän oman itsensä kannalta edullisessa merkittävydessä toisten peittoamiseksi että minä ja valtion hyvin toimeen tulimme itsessäni. Kukin suunsa kautta valtiossa ääntää halua omaa mieltä leipää varsinkin itse valtiolle merkityksellisin keinoin ja sitä tietenkin ja vain yksinomaan parhain palvelleen. Kauniit puheet soitannot kuolat leukaa vesittää valtiolle valtiosta kunkin laulunsa suikkiessa napaa sormen raapiessa. Valtio se olen minä koska valtiossa asun ja itse olen itseäni valtiossa lähinnä. Valtio on rajat ympärillä sisällä säännöt sitovuudet äidinmaidon kansallisuuteen jossa pysyttele kiltisti ja niin että äänesi on mahdollisimman pieni mutta sulosoituinen valtiolle jossa saat sentään elää ja kuolla ja ennen kuolemaasi voit ehkä saada suunnata aseesi kohti vihollista jonka eduskunta aina kulloinkin määrää. Ja jos et koskaan suuntaa asettaisi muuta kuin vihollista kohti niin olet syvästi humaanisena täyttänyt valtion vaatiman korkean eetillisen velvoituksen ja olet suurin sankari mitä valtiolla voi olla ja olet isänmaasi suuri poika suuri soturi kaikkien rakastama. Tietenkin sinä taistelet valtiosi puolesta aivan viimeiseen veripisaraasi asti minkä jälkeen asetut rauhallisesti maahan selällesi ja luet maallesi viimeisen kiitoksen ja suljet tyynesti suusi ja ääntäkään enää päästämättä nukut koko ikäsi valtiota hyvin palvelleena ansaitsemaasi uneen.

Unto Luukko

SENAATTORI GOLDWATERIN LINJA

Amerikkalaisen konservatiivin omatunto

Barry Goldwater on amerikkalainen senaattori, republikaani, joka julistautuu konservatiiviksi. Hän ei ole mikään vähäpätöinen tekijä, vaan häntä pidetään vakavasti mahdollisena republikaanien presidenttiehdokkaaksi v. 1968. Puolueessaan hän edustaa sen äärimmäistä oikeistoa.

Goldwater on sikäli harvinainen konservatiivi, että hän yrittää määritellä ideologiansa ja selvittää, mitä se merkitsee ajankohtaisissa pulmakysymyksissä. Vuonna 1960 ilmestyi hänen kirjansa «Konservatiivin omatunto» (*The Conscience of a Conservative*).

Kirjan voidaan katsoa kuvastavan sitä ajatustapaa ja aatteellista pohjaa, joka äärimmäisessä muodossaan on johtanut maccarthyismiin. Tähän ajatustapaan on suhtauduttava erittäin vakavasti, vaikka se ei ole tällä hetkellä Yhdysvalloissa voitolla. Äärimmäisellä konservatismilla on Yhdysvalloissa voimakas kannatus ja sillä on takana suuret taloudelliset voimavarat. Ei ole lainkaan mahdotonta, että jos amerikkalaiset joutuvat kylmässä sodassa alakynteen, äärimmäisyysaineekset pääsevät valtaan ja samalla pääsevät vaikuttamaan koko maailman asioihin. Jo tältäkin kannalta tutustuminen Goldwaterin kirjaan on ollut erittäin mielenkiintoista. Se on myös selkeästi ja iskevästi kirjoitettu, niin että sitä on melkein ilo lukea — sen ajatuksista huolimatta.

Mitä on olla konservatiivi

Goldwaterin mukaan konservatiivisuus ei ole mitään muuta kuin pyrkimys soveltaa menneisyyden viisautta, kokemusta ja koeteltuja totuuksia nykyajan pulmiin. Olosuhteet muuttuvat ja eri aikakausina

vallitsevat erilaiset probleemit, mutta ne periaatteet, joiden avulla näitä problemeja on ratkaistava, eivät muutu. Jos sanottaisiin, että konservatiivisuus on vanhentunutta se merkitsisi samaa kuin sanoa, että kymmenet käskyt ovat vanhentuneet.

Tärkeintä on politiikassa ymmärtää ihmisen todellinen olemus. Konservatiivit rakentavat oman käsityksensä menneisyyden suurten nerojen opetuksille ja historiasta saaduille kokemuksille. He eivät ole liian ylpeitä ottaakseen oppia näistä, sanoo Goldwater.

Ensimmäinen asia, mitä ihmisestä on tiedettävä on se, että jokainen ihmissuvun jäsen on ainutlaatuinen yksilö, joka on erilainen kuin kaikki muut. Vain sellainen filosofia, joka ottaa huomioon ihmisten välillä vallitsevat oleelliset eroavuudet ja sen mukaisesti tarjoaa mahdollisuudet jokaiselle yksilölle kehittää itseään omien kykyjensä puitteissa, voi sanoa olevansa sopusoinnussa Luonnon kanssa. Olemme kuulleet puhuttavan paljon 'kadunmiehestä', mutta tällä 'kadunmiehellä' ei ole ollut paljon merkitystä historiassa. Kansakuntien menestykseen on yli kaiken vaikuttanut epätavallisten ihmisten kunnianhimo ja aloitekyky.

Toiseksi konservatiivi on oppinut, että ihmisen luonteen henkinen ja taloudellinen puoli ovat läheisesti kietoutuneet yhteen. Hän ei voi olla taloudellisesti vapaa tai edes tehokas, jos hän on poliittisesti orjuutettu. Vastaavasti ei voida puhua poliittisesta vapaudesta silloin, kun hän on taloudellisten tarpeittensa suhteen riippuvainen valtiosta.

Konservatiivin kolmas oivallus on se, että ihmisen aineellista ja henkistä kehitystä ei voida ulkopuolisten voimien taholta ohjata. Jokainen on itse vastuussa omasta kehityksestään, hänen on itse tehtävä ne valinnat, jotka vaikuttavat hänen elämäänsä, eivätkä siihen saa toiset yksilöt ja yhteiskunta puuttua. Käytännössä tämä merkitsee esimerkiksi sitä, että konservatiivi ei ole yhtä innokas kuin liberaali lisäämään sosiaalisia 'etuja', kuten sosiaalivakuutuksia, koska hänen mielestään ihmisten on itse saatava päättää, miten he haluavat käyttää ansionsa.

Konservatiivin käsityksen mukaan poliittisen toiminnan tarkoituksena on luoda olosuhteet, joissa vallitsee niin suuri vapaus kuin on mahdollista ilman että yhteiskunnassa vallitseva järjestys häiriytyy. Konservatiivi ymmärtää toisaalta erittäin hyvin, että vapaus voi toteutua vain järjestyneissä olosuhteissa. Meidän päivinämme on kuitenkin järjestyksen tarpeet otettu riittävästi huomioon jopa niin, että järjestyksen ja vapauden välillä on tasapaino häiriytynyt vapauden vahingoksi. Tämän vuoksi amerikkalaisen konservatiivin ensisijaisena poliittisena tavoitteena on vapauden säilyttäminen ja laajentaminen.

Konservatiivi ja valtio

Kautta koko historian on hallitusvalta ollut se tekijä, joka on supistanut kansalaisten vapautta. Hallitusvalta on muutamien yksilöiden käsissä olevaa valtaa määrätä toisten ihmisten elämästä. Lordi Acton on sanonut, että valta turmelee ihmisen ja absoluuttinen valta turmelee absoluuttisesti.

Valtiovallan ei periaatteessa tarvitse rajoittaa vapautta. Jos valtiovalta pysyy tiettyjen tehtäviensä puitteissa, käy kansalaisille mahdolliseksi toteuttaa tavoitteitaan maksimaalisen vapauden puitteissa. Tämä merkitsee sitä, että valtiovallan tehtävät rajoitetaan sisäisen järjestyksen ylläpitämiseen, valtakunnan suojelemiseen ulkoisia vihollisia vastaan, oikeuslaitoksen ylläpitoon ja vapaan tavaravaihdon tiellä olevien esteiden poistamiseen. Valtiovaltaa kuitenkin voidaan käyttää ja sitä käytetään myös muiden tavoitteiden toteuttamiseen. Tämä johtuu

vallan turmelevasta vaikutuksesta ja siitä, että ne henkilöt, joilla on valtaa, haluavat saada sitä yhä lisää, eikä silloin pidetä tavoitteena toisten kansalaisten vapautta. Tämä seikka on otettu huomioon Yhdysvaltain perustuslaissa. Sen laatijat tekivät siitä järjestelmän, joka rajoittaa vallanpitäjien luonnollista pyrkimystä kohti suurempaa valtaa. Perustuslaki on silti tuskin demokraattinen. Sen puitteissa ei pyritä rajoittamaan ainoastaan yksityisten tyrannien valtaa, vaan myöskin massojen tyranniaa.

Olen edellä pyrkinyt esittämään Goldwaterin konservatiivisen filosofian keskeisimpiä kohtia. Siinä on paljon hyvää asiaa niinkuin kaikissa poliittisissa ideologioissa. Vapauden puolesta puhuminen on aina hyvä asia, ja opin ottaminen vanhojen viisauksista on kaikin puolin suotavaa. Hämäryys, mitäänsanomattomuus ja suoranainen hölynpöly ovat poliittisten oppien yhteisiä ominaisuuksia, eikä niistäkään ole syytä erityisesti Goldwateria syyttää.

Kaikissa aatteissa on hyvää, mutta käytännössä ne voivat saada hyvinkin paljon pahaa aikaan. Poliittisen aatteen todellisen sisällön ja merkityksen näyttää vasta se, kuinka sitä sovelletaan esiin tuleviin pulmakysymyksiin. Goldwater on ollut kyllin ystävällinen kertoakseen, mitä hänen konservativisminsa merkitsee sovellettuna Yhdysvaltain kansalaisoikeuksiin, maatalous- ja työväenkysymykseen, valtiontalouteen, hyvinvointivaltioon, koulutukseen ja ulkopolitiikkaan. Esitän muutamia näistä sovellutuksista.

Konservatismi käytännössä

Kansalaisoikeuksia ovat Goldwaterin mielestä vain sellaiset, jotka on nimenomaisesti laissa määritelty. Hän paheksuu sosiologeja, lakimiehiä ja poliitikkoja, jotka sekoittavat ihmisoikeuksien ja luonnollisten oikeuksien käsitteet kansalaisoikeuksiin ja katsovat kansalaisille kuuluvan muunkinlaisia oikeuksia kuin laissa määritellyt. Esimerkiksi rotuerotteluun kouluissa ei liittovaltiolla ole mitään oikeutta sekaantua, koska perustuslaki ei anna liittovaltion hallitukselle oikeutta puuttua koulukysymyksiin. Goldwater ei pidä molemmille roduille avoimia kouluja tarpeellisina, mutta hän myöntää, että olisi viisasta ja oikeudenmukaista antaa neekerilapsille oikeus käydä samoja kouluja valkoisten kanssa. Jos kuitenkin etelävaltioissa rotuerottelua harrastetaan, ei siihen pidä kenelläkään olla sanomista, vaan asia on jätettävä niiden ihmisten hoitoon, jotka suoranaisesti ovat asianosaisia.

Puhuessaan työväenasioista Goldwater myöntää ammattijärjestöjen oikeutuksen niissä rajoissa kuin ne edustavat niitä työntekijöitä, jotka itse haluavat hoitaa suhteensa työnantajaan järjestöjen välityksellä. Amerikassa on kuitenkin yleisessä käytännössä järjestelmä, jonka mukaan työpaikoilla on kaikkien kuuluttava ammattijärjestöön halusivatpa he sitä tai ei. Tämä seikka ja ammattijärjestöjen suuri valta ovat Goldwaterin mielestä tekijöitä, jotka tekevät ammattijärjestöistä sairaan ja vahingollisen ilmiön. Goldwaterin mielestä vallan tasapaino on pahasti järkkynyt ammattijärjestöjen hyväksi ja sen vuoksi olisi aika ryhtyä toimenpiteisiin niiden vallan vähentämiseksi. Goldwater ei silti halua kokonaan tuhota näitä järjestöjä. Erityisesti Goldwater haluaisi kieltää ammattijärjestöiltä oikeuden rahoittaa sopiviksi katsomiensa ehdokkaiden vaalikamppailuja valtiollisissa ja paikallisissa vaaleissa. Hänen mielestään vain yksityisillä henkilöillä pitäisi olla oikeus poliittisen toiminnan rahoittamiseen.

Verotuksesta puhuessaan Goldwater korostaa sitä, että eräs tärkeimmistä ihmisen luonnollisista oikeuksista on hänen oikeutensa omaisuus-

teensa ja tuloihinsa. Hän valittaa niitä hyökkäyksiä, joita omistusoikeutta vastaan on esitetty ja erityisesti sitä, että omistusoikeuden pyhitystä pidetään materialismina. Hänen mielestään hyökkäykset omistusoikeutta vastaan ovat samalla hyökkäyksiä vapautta vastaan. Miten ihminen voisi olla vapaa, jos hän ei saa itse määrätä työnsä tuloksista, vaan joutuu luovuttamaan ne yhteiskunnalle? Goldwater ei kuitenkaan kiellä sitä, että yksilöllä on velvollisuuksia yhteiskuntaa kohtaan, mutta hänen mielestään vain siten voidaan toteuttaa oikeudenmukaisuus, että kaikki kansalaiset maksavat veroja saman prosentin tuloistaan. Goldwater hyökkää erityisen voimakkaasti progressiivista tuloveroa vastaan sen vuoksi, että se alentaa kaikki kansalaiset samalle alhaiselle tasolle. Hän on todennut, että monet tämän veron puoltajista myöntävät, että sen tarkoituksena on tulojen tasoittaminen. Tällaista pyrkimystä Goldwater pitää sekä valtion että luonnon lakien vastaisena. Me olemme samanarvoisia (equal) Jumalan silmissä, *mutta emme missään muussa suhteessa* (harv. Goldwaterin). Kaikki keinotekoiset pyrkimykset pakottaa erilaiset ihmiset olemaan samanlaisia on hylättävä, jotta lakien kunnioitus voisi säilyä. (Tässä on alkuteksti kaksimerkityksellinen, sillä sana *equal* merkitsee paitsi samanlaista ja yhtäläistä myös tasa-arvoista). Goldwater lisää, että verojen ja valtion menojen vähentäminen ei ainoastaan palauttaisi yksilölle niitä välineitä, joilla hän voi puolustaa vapauttaan ja ihmisarvoaan, vaan takaisi myös kansakunnan taloudellisen voiman, joka on sen paras tae ulkomaisia vihollisia vastaan.

Hyvinvointivaltiosta puhuessaan Goldwater tekee rinnastuksen marxilaisuuteen, pitäen nykyaikaista hyvinvointivaltio-politiikkaa jopa vaarallisempana uhkana vapautta kohtaan kuin Marxin oppeja. Hänen mukaansa kollektivistit eivät ole luopuneet päämäärästään — yksilön alistamisesta valtion holhoukseen — vaan ainoastaan muuttaneet strategiaansa. He ovat oppineet, että sosialismi voidaan toteuttaa aivan yhtä hyvin hyvinvointiopein kuin sosialisoinisella. Goldwater ei halua kieltää sitä, että vaikeuksiin joutunutta lähimmäistä on autettava, mutta hän haluaisi toteuttaa avustustoiminnan yksityisen hyväntekeväisyyden puitteissa. Hän pitää suurena tappiona sitä henkisten arvojen menetystä, mikä tapahtuu, kun yksityinen hyväntekeväisyystoiminta hyvinvointivaltiossa menettää merkityksensä.

Mitä se on?

Olen edellä pyrkinyt välittämään lukijalle Goldwaterin ajatusten keskeisimmät kohdat mahdollisimman alkuperäisinä pyrkien välttämään kaikkia omia arvovärytyksiä ja kärjistyksiä. Goldwaterin opeissa on kieltämättä jotakin kiehtovaa ja suuren aatteellisuuden tuntua. Tiedän ainakin yhden nuoren älykkään amerikkalaisen joutuneen Goldwaterin vapaus- ja perustuslaki-ideologian lumoihin. Voin vain kuvitella, miten kirja vaikuttaa tavalliseen valistumattomaan amerikkalaiseen, joka on kasvatettu juuri näiden aatteiden hengessä.

Goldwaterin vapaus-aatteellisuudessa on harhaanjohtavaa se, että hän ottaa vapauskäsitteen perin ahtaasti. Jos tarkastellaan, miten hän haluaa vapautta edistää ja mitä puutteita hän näkee sen toteutumisessa, ei voi löytää oikeastaan mitään muuta kuin huolen siitä, että ihmiset eivät nykyään saa kuluttaa rahoja silloin kuin haluavat eivätkä aina itse määrätä niiden käytöstä. Goldwaterin mukaan verotuksen vähentäminen olisi kaikkein tärkeimpiä edellytyksiä vapauden asian edistymiselle! Hän ei puhu mitään sananvapaudesta ja muista demokratian keskeisistä vapauskäsitteistä. Sensijaan hän on huolissaan siitä, ettei etelävaltioille turvata oikeutta harjoittaa rotuerottelua.

Voidaan sanoa, että Goldwaterin poliittinen filosofia perustuu oleellisesti väkevien vapauteen. Hän ei ota lainkaan huomioon sitä, että vapautta voivat rajoittaa paitsi valtiolta myöskin vahvemmat yksilöt heikompiensa suhteen. Monina historian jaksoina on kuningas ollut kansan turva aateliston sortoa ja mielivaltaa vastaan ja vastaavasti meidän aikanamme voi valtiolta suojella heikoimpia jäseniään niitä vapauden rajoituksia vastaan, joita vahvemmat yksilöt pyrkivät heille asettamaan. Tyypillinen vahvan ja heikon välinen suhde meidän aikanamme on työntekijän ja työnantajan välinen suhde.

Silmiinpistävää on myös Goldwaterin epädemokraattisuus. Keskeisenä teemana hänen kirjassaan on se, että ihmiset ovat erilaisia (eriarvoisia). Niiden henkilöiden, jotka pystyvät paremmin kuin muut pitämään puolensa yhteiskunnassa, olisi annettava toimia niinkuin he haluavat, voimassa olevat lait tosin huomioon ottaen.

Jos ajatellaan nimenomaan Yhdysvaltain olosuhteita, voidaan todeta, että Goldwaterin ajatukset ovat käyttökelpoisia erityisesti liike-elämän edustajille ja pääomanomistajille. Goldwater vastustaa kaikin keinoin vapauden ja perustuslain nimissä liittovaltion vallan lisäämistä. Kuitenkin liittovaltio Yhdysvalloissa on ainoa tekijä, joka voi toimia amerikkalaisten jättiläisyritysten vallan vastapainona. Osavaltiot ovat kutakuinkin voimattomia, koska ne karkoittaisivat teollisuuden toisiin valtioihin, jos ne ryhtyisivät harjoittamaan 'teollisuudelle vihamielistä politiikkaa'. Ne lukijoista, jotka ovat perehtyneet Yhdysvaltain taloudellisiin oloihin, ymmärtänevät tämän seikan hyvin. Goldwaterilla on suuri huoli ammattijärjestöjen suuresta vaikutusvallasta, mutta hän ei omista sanaakaan suurten yhtiöiden poliittiselle vallalle.

Ulkopoliittinen linja

Pahin on kuitenkin vielä jäljellä, sillä olen tähän mennessä jättänyt käsittelemättä Goldwaterin suhtautumisen ulkopoliittikkaan. Jos Goldwater sisäpoliittisissa kysymyksissä on epädemokraattinen ja voimakkaampien puolella, niin ulkopoliitikassa hän edustaa äärimmäistä vihan, pelon ja väkivallan oppia.

Goldwater katsoo, että Yhdysvaltain kansallinen olemassaolo on uhattuna kommunistien ja Neuvostoliiton taholta. Hänen käsityksensä mukaan kommunismin tarkoituksena on vallata maailma ja käyttää kaikki voimansa tämän päämäärän toteuttamiseksi. Meidän kansallinen päämäärämme on rauha, sanoo Goldwater. Me olemme pyrkineet rauhaan, kun kommunistit ovat pyrkineet voittoon. Me emme kuitenkaan halua rauhaa, joka merkitsee antautumista. Me haluamme rauhan, jossa vapaus ja oikeus vallitsee ja tämä on mahdollista vain siten, että kommunismi lyödään niin, ettei sillä ole mahdollisuutta uhata meitä ja muuta maailmaa. Emme tietenkään halua voittoa aseiden avulla, mutta emme voi pitää sodan välttämistä ensisijaisena tavoitteenamme. Koska kommunistit ovat valmiit ryhtymään sotaan tavoitteittensa toteuttamiseksi, meidän on asennoiduttava samoin, koska muussa tapauksessa 'kauhun tasapaino' ei olisi mikään tasapaino vaan kiristysväline. Meidän on otettava ulkopoliittikkamme kulmakiveksi se, että mieluummin kuolemme kuin menetämme vapautemme. Me haluamme tietysti pysyä hengissä, mutta vielä enemmän haluamme vapautta.

Goldwater näkee vihollisensa mörkönä, jossa ruumiillistuu kaikki pahuus ja jonka tarkoituksena on riistää hänen maaltaan sen olemassaolo ja ihmisten vapaus. Tämä on nähdäkseni tyypillinen 'jäykän persoonallisuuden' näkemys todellisista ja kuvitelluista vastustajistaan. Tämä usko johtaa luonnollisesti siihen, että tällaista vihollista on kaikin

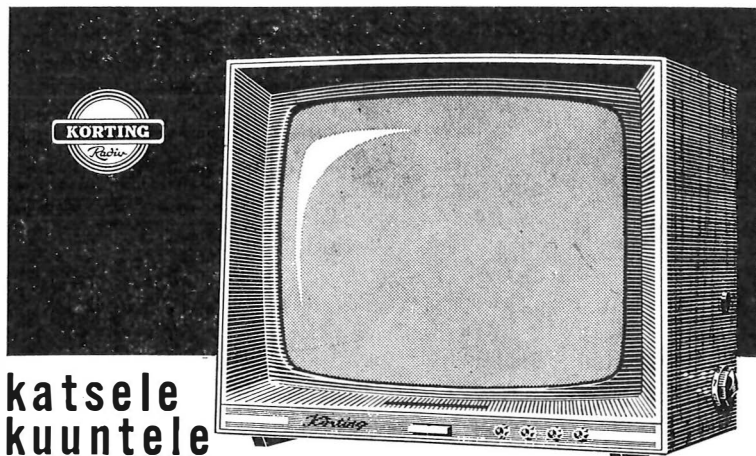
mahdollisin keinoin vastustettava. Jäykän persoonallisuutensa mukaisesti Goldwater uskoo nimenomaan kovien otteiden mahdollisuuksiin. Nykyhetken pulmakysymyksistä on Goldwaterilla seuraavanlainen näkemys.

Goldwaterin mielestä on neuvotteleminen kommunistien (Neuvostoliiton) kanssa suorastaan vahingollista. Hänen käsityksensä mukaan kommunistit eivät käytä neuvotteluja sopimukseen pääsemiseksi, vaan poliittisen sodankäynnin aseena. Sitäpaitsi ei ole mitään syytä uskoa, että venäläiset pitävät sopimuksensa, vaan rikkovat ne heti kun se on heille edullista. Tästä on Goldwaterin mielestä paljon todisteita. Myöskin kaikki kulttuurivaihto on turhaa; Neuvostoliiton ja Yhdysvaltain välisissä suhteissa ei ole kysymys keskinäisen ymmärtämyksen puutteesta. On totta, että amerikkalaiset tietävät liian vähän Neuvostoliitosta, sillä he eivät tiedä, kuinka paha Neuvostoliiton järjestelmä todella on. Tätä tietoa eivät Bolshoi-baletin esitykset ja Hrushtshevin vierailut suinkaan ole omiaan lisäämään. Neuvostoliiton johtajat eivät liioin tarvitse tietoja meistä. He tietävät jo kaiken Yhdysvaltain poliittisesta järjestelmästä, teollisuudesta ja elämäntavasta — ja haluavat hävittää ne. Neuvostoliiton kansaa ei taas kannata valistaa, koska se ei määrää, millaista politiikkaa heidän johtajansa harjoittavat. Goldwater suosittelee myös diplomaattisten suhteiden katkaisemista itäblokin maiden kanssa. Hänen käsityksensä mukaan kylmä sota kääntyy amerikkalaisille edullisemmaksi heti, kun Yhdysvaltain hallitus ilmoittaa, ettei se tunnusta «Hrushtshevin veristä kättentaputtajakaartia» (Mr. Khrushchev's murderous clique) Venäjän kansan tai minkään muunkaan kansan lailliseksi hallitukseksi.

Goldwater on huolissaan sen vuoksi, että Yhdysvaltain hallituksen mielenkiinto aseistariisuntaa kohtaan, joka tähän asti on ollut pelkkää silmänpalvontaa, on muuttumassa aidoksi. Hänen käsityksensä mukaan ydinaseiden kieltö aiheuttaisi sen, että kommunistien ylivoima ihmismateriaalin alalla johtaisi vapaan maailman Neuvostoliiton ja Kiinan valtaan. Aseistariisunta on mahdollista vasta sitten, kun kommunistit ovat luopuneet maailmanvalloitus suunnitelmistaan. Tämän uskomisen kuitenkin Goldwaterin mielestä merkitsisi kansallisen olemassaolon vaarantamista. Jos tarkoituksena on kommunismin voittaminen, on hankittava ylivoima kaikkien aseiden alalla. Tämä maksaa rahaa, mutta kansakunnan turvallisuuden ollessa kyseessä ei pidä olla säästäväinen.

Goldwater suosittelee myös otteen koventamista liittolaisvaltioihin ja Yhdistyneisiin Kansakuntiin, jotta ne paremmin palvelisivat Yhdysvaltain etuja. Puolustusjärjestöt NATO ja SEATO olisi muutettava luonteeltaan hyökkääviksi. Tavoitteena on kommunismin voittaminen ja vasta voiton saavuttamisen jälkeen voidaan päästä kestäväan rauhaan.

Edellä esitettyjä Goldwater-ajatuksia kannattaa tuskin sen enemmän kommentoida. Vaikka olen nimenomaisesti pyrkinyt välttämään niiden kärjistämistä, ne puhunevat itse puolestaan. Tämä on sitä poliittista ajattelutapaa, joka varsin lyhyessä ajassa johtaisi maailman itsemurhaan, jos Goldwaterin kaltaiset poliitikot pääsisivät Amerikassa tai Neuvostoliitossa valtaan.

**katsele
kuuntele**

KORTING

-kertoo kaiken

KÖRTING tv-vastaanottimen
selvä kuva ja puhdas ääni
välittävät objektiiviselle
tarkkailijalle aikamme
tapahtumat

PÄÄEDUSTAJA

AWT-tuonti Oy

Piiriedustajia kautta maan

Helsingissä: T:mi Semico
I. Roobertink. 35-37 puh. 38223

ANEMIAN OIREITA

Modernismin vallankumous 50-luvulla ei ole johtanut monien muiden vallankumousten tapaan anarkiaan. On tapahtunut kylläkin joukko käsitteiden sekaantumisia, ja lähinnä siinä, mikä on ollut kasvukelpoisen pellon muokkausta, mikä taas päivänkohtaista pinta-kuohua. Runsaista ja rohkeista muutokokeiluista ja runokielen lähes perusteellisesta uudistamisesta huolimatta ovat runon perusilmeet pysytelleet yllättävän viileinä, melkein pä askeettisina.

Kysymyksessä on tuskin meikäläiselle mentaliteetille ominainen riehakkuuden vieroksuminen, vaan eräänlaisen harkitun askeesin harjoittaminen. Askeesi taas on johtanut monien persoonallisuuden alueiden kieltämiseen, jotta määrätynlaiset ominaisuudet pääsisivät vastaavasti korostetummin näkyville. Hindut uskovat saavuttavansa nirvanaa vastaavan olotilan jo elämänsä aikana paastoamalla, mietiskelemällä ja nukkumalla piikkivuoteilla. Täydellisen tunteettomuuden saavuttamisen — näläntunnetta, ruumiillisia kipuja ja toista sukupuolta kohtaan — katsotaan Intiassa edustavan kor-

keinta ihmisen saavutettavissa olevaa olotilaa. Valtakunnassa on varmasti miljoonia pitkälle päässeitä askeesin harjoittajia. Siitä huolimatta Intia on köyhä ja takapajui-nen valtio, nälkäkuolema uhkaa suurinta osaa väestöä. Persoonallisuutensa vaikuttavien voimien kieltäminen kantaa toisella tasolla raskaan veron; anemia on askeesin alinomainen seuralainen.

Yhä useammalla taholla ollaan valmiit puhumaan runouttamme vaivaavasta anemiasta. Eräät väittävät jo kriisin oireitten olevan selvästi havaittavissa. Nyt aloittavien runoilijoitten on pidettävä silmänsä avoinna. Lähimpien edeltäjien tekemistä virheistä on tehtävä oikea johtopäätös: otettava oppia. Anemiaan sairastuminen pelkän muodin vuoksi on lapsellista ja runon tulevaisuudelle vaarallista. 60-luvulla tarvitsee tuskin kiistellä yhtä paljon muoto- ym. teknillisuontoisista seikoista kuin sitä edeltäneen vuosikymmenen aikana. Näin syntyvä energian säästyminen voitaneen käyttää normaalin verenkierron palauttamiseen vakavia kalpenemisen oireita osoittaneeseen lyriikkaan.

Väinö Putkonen

Eräät tosiasiat oikeuttavat puhumisen 'hämästä vuosisadasta'.

Tänään, kirkkaana lokakuun päivänä, kun amerikkalaiset laivasto-osastot odottelevat Atlantilla venäläisiä (luulen että tämä kriisi laukeaa vielä rauhanomaisesti; ja kummallakin puolella on jossain määrin oikeus puolellaan) satuin lukemaan ranskalaisesta L'Express-lehdestä laskuvarjojääkärien haastattelun. Se mitä tämä haastattelu — vapaa ja välitön — paljasti ranskalaisten laskuvarjojääkärien nykyisestä koulutuksesta, jäsenyi mielessäni moneen muuhun havaintoon.

Mitä Saksassa tapahtui 1933—45 on julistettu saksalaisen kansallisuuden yksityiseksi pahuudeksi. 'Vain saksalaiset pystyvät teillään ilman sääliä ja ihmisarvon tuntoa miljoonia ihmisiä.' Me suomalaiset olemme ehkä olleet taipuvaisia lukemaan saman tunteettomuuden venäläiselle kansallisuudelle. Mutta on tosiasia, että mikä tahansa 'sivistyskans' voidaan nykyään kouluttaa lähes täydelliseen tunteettomuuteen ja raakuuteen. 'Länsimaisen sivistyksen' suojarustus on heikko. Tätä ei nähty vielä vuosisadan alkaessa.

Lukemani laskuvarjojääkärien haastattelu osoitti, miten tähän inhimilliseen tilanteeseen tullaan. Menetelmä ei poikkea saksalaisten koulutusmenetelmistä III valtakunnan aikana, ja vaikutus on täsmälleen sama. On vain tarvis koventaa sitä, mikä Suomessa tunnetaan 'alokaskoulutuksen' nimellä. Hieman ankarampi santsaus, ja mies on valmis tekemään mitä tahansa; ja on tehty mitä tahansa, sen jälkeen kun kenraali Massu aloitti taistelun Algerista. Menetelmä ei ole mitenkään hämmästyttävä. Hämmästyttävä on sen vaikutus 'normaaliin' ihmiseen vielä 1962 vuotta Kristuksen syntymän

jälkeen. Karisee pois kaikki se mitä olemme sanoneet 'länsimaiseksi sivistykseksi': sen uskonnollinen opetus, sen humanistinen kasvatus.

Onko otettu huomioon, että tämä voidaan tehdä mille 'sivistyskansalle' tahansa, ja jos on, niin mihin toimiin olisi ryhdyttävä? Kulttuurinkantajat, jotka käyttävät kiireisen aikansa kaikenlaisiin kysymyksiin, voisivat tämän toiseikan huomioida. (Ylioppilaskunnan kulttuuritoimikunta on järjestänyt 5. 11. julkisen keskustelun 'tieteiden välisistä raja-aidoista'.)

J. D. Salinger kirkastaa tätä hämäryyttä vasta käännetyssä romaanissaan «Franny ja Zooey». Kun on ensin ihaillut Saarikosken käännoä kiintyy huomio sisältöön. Salinger esittää Frannynsa suulla oikeastaan sen, miksi länsimainen sivistys on niin hontelo varustus.

Franny on kyllästynyt sovinnaisiin ja kapinallisiin. «Ja pahin juttu on se että jos rupeaa boheemiksi ja jotain sellaista hullua, niin sitä on yhtä sovinnainen kuin kaikki muut, toisella tavalla vaan.» Franny on kyllästynyt myös itseensä: «Minä olen kyllästynyt minään, minään, minään. Omaani ja kaikkien muitten. Minä olen kyllästynyt kaikkiin jotka haluavat saavuttaa jotakin, tehdä jotakin merkitävää ja muuta, olla jotakin mielenkiintoista.» Hänen poikakaverinsa tarjoaa psykoanalyysin apua.

Franny harjoittaa mystiikkaa. Poikakaveri puhuu hänelle järkeä: «Minusta tuntuu että sinä et ajatellut yhtään psykologiaa. Minä tarkoitan että kaikilla tuollaisilla uskonnollisilla kokemuksilla on ilmeinen psykologinen taustansa — kai käsität...»

Franny romahtaa ja jatkaa kotona kulttuurikritiikkiä ymmärtävälle veljelleen. «Se oli pahinta. Satuın saamaan päähäni idean —

— että college oli vain yksi *typerä*, *turha* paikka lisää maailmassa, jonka tarkoituksena oli koota aarteita maan päälle ja niin edelleen. Minä tarkoitan että aarre on aarre, jumaliste. Mitä eroa siinä on onko aarre rahaa, tai omaisuutta, tai vaikka *kulttuuria*, tai pelkästään vain tietoa? — — Minä luulen etten minä niin olisi siitä masentunut jos vain joskus jossakin — edes *kerran* — olisi näkynyt joku kohtelias pieni muodon vuoksi tehty johtopäätös että tiedon *pitäisi* johtaa *viisauteen*, ja että jos se *ei* johda siihen se ei ole muuta kuin vastenmielistä ajanhukkaa! Mutta ei koskaan!»

Kirjan lopulla keskustelu kiertää kehää Jeesuksen ympärillä. Franny ja Zooey ovat nauttineet vanhempien veljiensä valistusta uskonnoista ja heillä on epäkirkollinen ja tosi käsitys asiasta. «Herran tähden, kuka Jeesuksen lisäksi todella tiesi mikä on häntä ja mikä on pää? *Ei kukaan*. Mooses ei. Älä sano minulle Mooses. Hän oli mukava mies, ja hän piti hienosti yhteyttä Jumalaansa, ja niin pois päin — mutta siinä se juuri on. Jeesus huomasi ettei mitään välimatkaa Jumalaan ole.» Zooey jatkaa filosofiaansa: «Kuka toinen esimerkiksi

olisi pitänyt suunsa kiinni kun Pilatus pyysi selitystä? Ei Salomon. Älä sano Salomon. Salomon olisi keksinyt muutaman tilaisuuteen sopivan nokkelan sanan. Minä en ole varma olisiko edes Sokrates, sen puoleen. Kriton tai joku olisi kiskaissut hänet syrjään sen verran että ehtisi saada pari valittua sanaa jälkipolville. Mutta ennen kaikkea, kuka Jeesuksen lisäksi raamatussa tiesi — *tiesi* — että meillä on Taivasten Valtakunta ympärillämme, *sisällämme*, vaikka me olemme jumalauta liian typeriä ja sentimentaalisia ja mielikuvituksettomia katsoaksemme sinne? Täytyy olla Jumalan poika ennen kuin tietää sellaisen asian.»

Paras on kuitenkin kirjan lopussa, jossa Zooeyn ajatus osuu asian keskipisteeseen. (Mutta yhteydestä irroitettuna tämä ajatus menettää helposti makunsa.) Tämän kirjan luettuani ajattelen amerikkalaisista toisin kuin ennen. Heillä on kyky — ainakin eräillä — ottaa avoimesti vastaan ajatuksia, joihin me suhtaudumme tuhatkertaisen varauksellisesti, koska ne poikkeavat sovituilta linjoilta. Kulttuurimme näyttää tikahtuvan fyysiseen miehuuteen ja henkiseen pelkuruuteen ja pidättyvyyteen.

Reijo Wilenius

SAAPUNUTTA KIRJALLISUUTTA

GUMMERUS

Gunnar Sönsteby: Vastarintamies no 24
 Aksel Sandemose: Felician häät
 Lin Jutang: Punainen pioni
 Aarik Lehtonen: Kaikki luodit eivät vihellä
 Niilo Lauttamus: Korpipartio
 Mauri Sariola: Punainen laituri

KARISTO

Henry de Montherlant: Härkätaistelijat
 Kalle Väänänen: Koulukaskuja
 Jussi Olkinuora: Naura vähä!
 Martti Santavuori: Lähtö
 Kalevi Rahikainen: Aurinko on vielä nuori
 Rauni Kivilinna: Joki tunturi kylä

KATSAUKSEN TILAAJILLE

Kehoitamme Katsauksen tilaajia
jo ennen joulukiireitä
uudistamaan tilauksensa vuodelle 1963.

Tilauksen voitte kätevästi uudistaa
tämän numeron mukana tulleen
tilauskortin avulla ja samalla – jos
se Teitä kiinnostaa –
tilata Katsauksen lahjaksi yhdelle
tai useammalle ystävällenne.

Katsauksen voi myös
tilata kirjakaupoista ja postista.